

1920 10 01 IŠ LENKIJOS VALSTYBĖS GYNIMO TARYBOS 24 POSĖDŽIO PROTOKOLO, LIUDIJANČIO APIE VILNIAUS UŽĖMIMO RENGIMĄ

Slaptoji protokolo dalis

[...] Deputatas Załuska pritaria sunerimusiams dėl kariuomenės judėjimo krypties Kijevo link. Prašo tuo požiūriu štabo vadovo paaiškinimo ir pabrėžia, kad Vyriausybė neužsimena nei apie Vilnių, nei apie mūsų kairiojo flango strateginius planus.

Generolas Rozwadowskis: Šiaurėje trys divizijos, dengusios mūsų flangą, pasiekė liniją Suvalkai-Seinai-Varėna-Lyda. Kitos divizijos nužygiavo į Gardiną. Dėl visa ko, nepaisant lietuvių garantijų, reikia vykdyti akciją į rytus nuo Gardino. Šiandien atėjo telegrama dėl paliaubų su lietuviais, kol tęsis derybos Augustave, sąlygos deryboms yra tikrai palankios****. Nuo Nemuno iki Lydos turime išlaikyti parengtį. Rezervus iš Maladečinos ir Minsko apylinkių bolševikai permetė į šiaurę nuo Vilniaus.

Antroji ir ketvirtoji armijos užėmė teritoriją iki Baranovičių. Paimta 52 000 belaisvių ir daugiau kaip 100 patrankų. Mūsų kavalerija yra Myriaus apylinkėse, o šiandien turėjome pasiekti Nesvyžių. Bolševikai atstumti į šiaurės rytus nuo Baranovičių. Pietuose likviduojama trečioji bolševikų armija, kurios likučiai įvartyti į pelkes tarp Baranovičių ir Pinsko. Pinsko apylinkėse paėmėme į nelaisvę visą tos armijos vadovybę, o iš gurguolės - 300 vagonų amunicijos ir javų. Toliau akcija vykdoma Lunineco kryptimi. Dabar šiaurėje pavojų gali kelti nebent ties Varšuva sutriuškintos armijos likučiai prie Maladečinos. Bet mūsų užduotį šiaurėje reikia laikyti baigta, ir nebent kavalerija dar gali išsiveržti. [...]

Anglijos pasiuntinys atsargiai įspėja dėl mūsų žygio į Vilnių.

Naujoms instrukcijoms mūsų delegacijai dabar nėra pagrindo.

Generolas Halleris: Sovietų pasiūlymai nediskutuotini. Pagal tautų apsisprendimo teisės, kurią mini Sovietai, reikalavimus, bolševikai turi atsitraukti už Dniepro. Kartu tai yra vienintelė mūsų garantija. Kad įsitvirtintume skersoje linijoje, reikia ne tik užimti Vilnių, bet ir galbūt pagrasinti Kaunui ir pakeisti Lietuvos Vyriausybę. Kitaip mūsų flangas ir užnugaris nebus apsaugotas. Geriausiai mūsų padėtį apsaugotų linija, kurioje reikėtų laikinai užimti kai kuriuos punktus; ji eina per Polocką, Babruiską, Ubarcę, o toliau dabartiniu mūsų frontu. Kadangi vis dėlto nesame pasirengę užimti šią liniją, reikėtų pasitenkinti apsauga arčiau palei liniją į rytus nuo linijos Vilnius-Nesvyžius-Slučė-Ubarcė-Zviahelis ir į rytus nuo Latyčiovo [Latyczow]. Tolesni žingsniai jau būtų beprasmiškai ir net žalingi. Mūsų daliniai greičiausiai neigiamai vertintų Slučės linijos peržengimą, nes tenyškčiai gyventojai nepalankiai nusiteikę mūsų kariuomenės atžvilgiu. Belovežo girios užėmimas ir prekybinių ryšių užmezgimas su anglais, eksploatuojant miškus, garantuotų politinį šių teritorijų saugumą. [...]

Mūsų kariuomenės judėjimas pirmyn sukels šalies ir užsienio viešosios nuomonės nerimą. Rygos konferencijoje pasiektas rezultatas gali būti sugadintas, o Konferencija bus palaikyta priedanga mūsų militaristinei akcijai. Operatyvinės priežastys negali būti svarbesnės už politines.

Reikia džiaugsmingai sutikti žinią apie sušvelnėjusius santykius su Lietuva; bet nėra žinoma, ar tai liečia tik Suvalkiją, ar ir Vilnių. [...]

Witosas

(Iš: *Lietuvos ir Lenkijos santykiai nuo Pirmojo pasaulinio karo pabaigos iki L. Želigovskio įvykdyto Vilniaus užėmimo (1918 m. lapkritis – 1920 m. spalio). Dokumentų rinkinys. Sudarė E. Gimžauskas, Vilnius, 2012, p. 592 – 597*)